

**ДОБРОВОЛЧЕСТВО ПО ВРЕМЕ НА ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID-19-
ИНФОРМИРАНОСТ И НАГЛАСИ СРЕД СТУДЕНТИТЕ ОТ СПЕЦИАЛНОСТ
МЕДИЦИНСКА СЕСТРА**

Теодора Тодорова¹, Катя Димитрова¹

¹Тракийски университет, Медицински факултет, Катедра „Здравни грижи“ 6000
Стара Загора, „Армейска“ 11, България, teodora.todorova@trakia-uni.bg

¹Студент, Тракийски университет, Медицински факултет, Катедра „Здравни
грижи“, 6000 Стара Загора, България, katya.dimitrova.21@trakia-uni.bg

Абстракт

Преди повече от 3 години човечеството в световен мащаб беше изправено пред ново предизвикателство – появата на SARS-CoV-2. Заради сериозното му разпространение и невъзможността на здравната ни система да се справи с търсенето и предлагането на достатъчна медицинска помощ, в страната ни се организираха редица кампании с призив към възможно по-голям брой студенти и стажанти от медицински специалности, като доброволци в борбата с пандемията. **Целта на изследването** е да се оцени информираността на студентите - бъдещи медицински сестри за същността на инфекцията от COVID-19, да се проучи до каква степен са запознати с начина на разпространение и използваните предпазни средства, както и готовността и желанието им да се включат в лечението и грижите за тези болни, още преди да са завършили пълния курс на своето обучение. **Материали и методи:** За целите на проучването е разработена анкетна карта с въпроси от отворен и затворен тип. Анкетирани са 105 студента от I до IV курс, обучаващи се в специалност “Медицинска сестра” на Тракийски университет – Стара Загора, Медицински факултет. Изследването е проведено от месец февруари до април 2023 г. **Резултати и обсъждане:** Анализът на резултатите показва, че курсът на обучение не влияе на общата култура и знания, които имат бъдещите медицински сестри за инфекцията с COVID-19. Несигурността да се включат в обгрижването на заразени болни се свързва основно с нуждата от допълнителна информация за заболяването, както и със страха от заразяване поради липсата на ваксинация при повечето от тях. Желаетелите и мотивирани да участват доброволно са с по-добри познания и чувство на увереност.

Ключови думи: COVID-19, пандемия, доброволци, студенти, информираност, предпазни средства, ваксинация

**VOLUNTEERING DURING THE COVID-19 PANDEMIC- AWARENESS AND
ATTITUDES AMONG NURSING STUDENTS**

Teodora Todorova¹, Katya Dimitrova¹

¹Trakia University, Medical Faculty, Department of „Health Care“ 6000 Stara Zagora,
„Areameiska 11, Bulgaria, teodora.todorova@trakia-uni.bg

¹Student, Trakia University, Medical Faculty, Department of „Health Care“ 6000 Stara
Zagora, Bulgaria, katya.dimitrova.21@trakia-uni.bg

Abstract

More than 3 years ago, humanity worldwide was faced with a new challenge - the emergence of SARS-CoV-2. Due to its serious spread and the inability of our health system to cope with the demand and supply of sufficient medical assistance, a number of campaigns were organized in our country with an appeal to the largest possible number of students and trainees from medical specialties, as volunteers in the fight against the pandemic. **The purpose of the research** is to assess the awareness of future nursing students about the nature of the infection from COVID-19, to investigate to what extent they are familiar with the way of spread and the protective means used, as well as their readiness and desire to be involved in the treatment and the care of these patients, even before they have completed the full course of their training. **Materials and methods:** For the purposes of the study, a questionnaire with

open and closed questions was developed. 105 students from the 1st to the 4th year, studying in the "nursing" specialty of the Trakia University - Stara Zagora, Medical Faculty. The research was conducted from February to April 2023. **Results and discussion:** The analysis of the results showed that the training course does not affect the general culture and knowledge that future nurses have about the infection with COVID-19. The uncertainty of getting involved in the care of infected patients is mainly related to the need for additional information about the disease, as well as the fear of infection due to the lack of vaccination in most of them. Those who are willing and motivated to volunteer have better knowledge and a sense of confidence.

Keywords: COVID-19, pandemic, volunteers, students, awareness, protective equipment, vaccination

Въведение

Преди повече от 3 години човечеството в световен мащаб беше изправено пред ново предизвикателство - появата на SARS-CoV-2. Близкият контакт между хората и предаването на вируса по въздушно-капков път и чрез допир до заразени повърхности доведе до изключително бързото разпространение на вируса по цял свят за кратък период от време. На 8 март 2020 г. и в България се доказва първият регистриран случай, като дни по-късно на 13 март правителството обяви извънредно положение в цялата ни страна за срок от един месец. Впоследствие предприетите противоепидемични мерки бяха удължени до 13 май 2020 година.

Скоростта на разпространението на коронавируса ескалира значително и през април 2020 г. Италия се превърна в една от най-засегнатите страни по света, със 180 000 заразени, от които около 14 000 смъртни случая. [*„Коронавирусна пандемия“*]

По данни на Европейския център за превенция и контрол на заболяванията, в периода декември 2019 г. - май 2022 г. общо по света са регистрирани 512 690 034 случая на заразени с COVID-19 и 6 252 316 смъртни случая. През есента на 2021 г., България бе сред страните с най-висока смъртност в европейската общност. [*„Министерство на здравеопазването“ – Европейски център за превенция и контрол на заболяванията*]

Към средата на май 2022 г. потвърдените случаи на заразени с COVID-19 за нашата страна бяха 1 159 925, като всеки ден цифрите варираха и се регистрираха различен брой новопотвърдени случаи. [*„Единен информационен портал“, наличен на <https://coronavirus.bg/bg/statistika>*]

През 2023 г. броят на новодиагностицираните значително намаля, достигайки едва до 36 случая за денонощие, към началото на август 2023 г. Общият брой на поставените ваксини срещу ковид-19 в нашата страна са вече 4 613 358. [*„Единен информационен портал“, наличен на <https://coronavirus.bg/bg/statistika>*]

COVID-19 засегна силно здравната ни система, тя пострада и продължава да страда от въздействието на тази глобална пандемия. Редица от секторите в много болници бяха затворени и преструктурирани специално, за да се грижат за пациенти заразени с вируса. Проблем се оказаха наличните болнични легла, както и недостигът на специалисти по здравни грижи. Работещите на първа линия многократно бяха на ръба на силите си. На значително голям брой медицински сестри се наложи активно да се включат, да отговорят на призива и да се погрижат за нуждаещите се от специфични грижи пациенти. Всички те работеха в напълно непозната и стресираща среда, в различни екипи, излагайки се на огромен риск, независимо от техния опит и квалификация. Една голяма част от тях бяха с различна специалност и до известна степен с ограничен опит в областта на инфекциозните заболявания.

Затварянето на редица училища и социални институции в пика на пандемията, превърнаха лечебните заведения в основен стълб на живота. [С. Кючукова, 2022]

Заради сериозното разпространение на COVID-19 и невъзможността на здравната ни система да се справи с търсенето и предлагането на достатъчна медицинска помощ,

в страната се организираха редица кампании, както и разкриването на множество COVID зони. Целта на министерството бе да призове възможно по-голям брой студенти и стажанти от медицински специалности, като доброволци в борбата с пандемията. Оказа се, че много от студентите на различни университети приеха тази идея със смесени чувства, и въпреки всичко броят на отзовалите се не беше никак малък. Огромна част от тях заявиха желание и се включиха като доброволци в COVID сектори на много болници в различни областни градове.

Обрейкова, Андонова в свое проучване сред студенти с медицински специалности установяват, че 89,20% от респондентите считат доброволната работа в Ковид секторите като адекватно поведение, а 45,9% биха работили в тези сектори. [М. Обрейкова, А. Андонова, 2021]

Въпросът дали да бъдат включени в условията на пандемия е малко спорен, тъй като тяхното състояние на подготовка за доброволчество не е достатъчно добре проучено. Но при евентуално разпространение на следваща епидемична вълна от COVID-19, съществува огромен риск здравната ни система да бъде отново изправена пред редица проблеми.

Според Д. Тодорова, е наложително спешните медици да бъдат обучавани относно организация на работата, предпазване и поведение на спешните медицински специалисти по време на пандемия, за да могат адекватно да отговорят на новите предизвикателства пред които са изправени ежедневно. [Д. Тодорова, 2021]

В наши дни доброволството се превръща с все по-голяма сила в една от ценностите - това е начин да се помогне на хората, които не са в състояние да се грижат за себе си, а така също и на общността като цяло. [В. Златкова, 2022]

Бъдещите специалисти по здравни грижи бяха поставени пред нелеката задача и предизвикателство да навлязат изключително бързо от теорията към практиката. На много от тях се наложи всекидневно да приемат реалността и да се сблъскат лице в лице с нуждаещите се и борещи за живота си пациенти, както и със загиващите.

В литературата все още няма достатъчно проучвания, които пряко да разглеждат готовността и мотивацията им в условия на COVID пандемията.

Въпреки отпадането на ограничителните мерки, намаляването на заболяемостта и хоспитализираните пациенти, както и големият брой ваксинирани, пандемията от COVID-19 и до днес продължава да представлява безпрецедентна заплаха и предизвикателство за здравето на хората. Прогнозите с очаквания за нов по-заразен щам в близко бъдеще, вероятно ще наложи отново включване на доброволци в лицето на бъдещите специалисти по здравни грижи. Тяхната по-добрата информираност, желание, готовност и мотивация да вземат активно участие в грижите за хоспитализираните пациенти са от важно значение.

Цел

Целта на проучването е да се установи информираността на студентите - бъдещи медицински сестри за същността на инфекцията от COVID-19, да се проучи до каква степен са запознати с начина на разпространение и използваните предпазни средства, както и готовността и желанието им да се включат в лечението и грижите за тези болни, още преди да са завършили пълния курс на своето обучение.

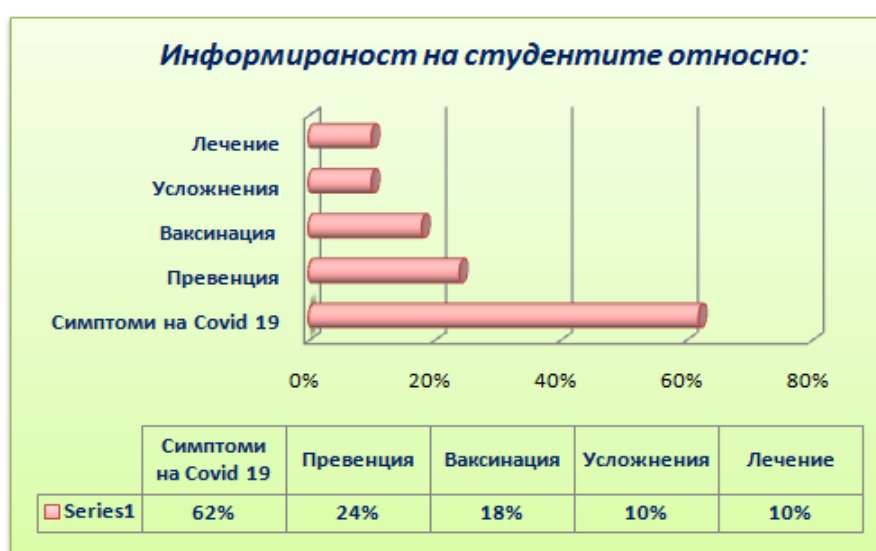
Материали и методи

За целите на проучването е разработена анкетна карта, включваща 10 въпроса от отворен и затворен тип. Проучването е проведено онлайн в електронна среда, с формуляри за събиране на данни, чрез приложението Google Forms. Условието за доброволно и анонимно съгласие бе посочено на първа страница на онлайн анкетата.

Анкетирани са 105 студенти от I до IV курс, обучаващи се в специалност “Медицинска сестра” към Медицински факултет на Тракийски университет - Стара Загора. Изследването е проведено от месец февруари до април 2023 г. Резултатите са обработени графически и математически с MS Excel 2010.

Резултати и обсъждане

Проучването установи, че 90% от всички анкетирани студенти имат познания за инфекцията с COVID-19 и едва 10% са с недостатъчно добра информираност. На студентите беше дадена възможност под формата на свободен текст да опишат какво знаят за заболяването. Получените отговори бяха доста изчерпателни и многообразни, включващи информация в най-голям процент (62%) за симптомите на заболяването, както и описания за превенцията (24%), за ваксинацията (18%) и на последно място (10%) познания за усложненията и лечението при инфекция. (Фиг.1).

Фиг. 1 Информираниостта на студентите за инфекцията с COVID-19

При леките до умерени симптоми, сходни на обикновения грип - хрема, болки в мускули и стави, отпадналост, субфебрилна температура, не се налага специално лечение и болните се възстановяват за кратък период от време. Обект на специфични грижи и лечение са пациентите с по изразена тежка симптоматика.

Впечатление направиха отговорите на студентите за знанията, които имат относно най-тежките симптоми при хоспитализираните пациенти. С добри познания са общо 74% от всички анкетирани, независимо от курса си на обучение. Затрудненото дишане с развитието на остра дихателна недостатъчност и ниската сатурация на фона на тежка двустранна пневмония са най-добре разпознаваеми за тях. Те са добре информирани, че наличието им налага задължителна хоспитализация, интензивни грижи, продължително лечение и болничен престой. Медицинската практика доказва многократно, че голям процент от пациентите с вирусна пневмония и тежък респираторен дистрес, са склонни към развитие на септичен шок, който е фатален и завършва с летален изход.

По-голямата част от респондентите (72%) са добре запознати с въздушно-капковия път на разпространение на SARS-CoV-2, независимо от курса на обучение, а за останалите 28% начинът на заразяване не е добре известен, не знаят или посочват в отговорите си друго. (Фиг.2).

Фиг. 2 Информираност на студентите за начина на разпространение на COVID-19

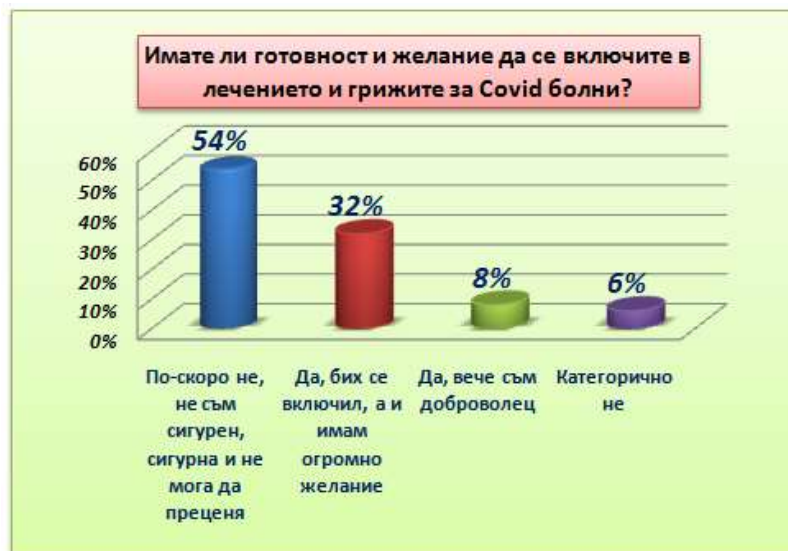
Информираността за начина на разпространение, рискът при преките близки контакти между хората, неспазването на необходимите мерки и дистанция са от важно значение. Голям процент от студентите (72%) са добре информирани, че заразяването става, чрез освобождаването на капчици във въздуха при кихане кашляне, говор, както и чрез вирусни частици попаднали върху различни повърхности и предмети. Част от мерките за предотвратяване на инфекция е честото миене и дезинфекция на ръцете. (Фиг.2).

За голяма част от респондентите (66%) използването на маска, ръкавици, пълно предпазно облекло, предпазен лицев шлем и предпазни очила е задължително, 26% смятат, че маска и ръкавици са напълно достатъчни и 8% посочват като отговори само маска и очила. Според бъдещите специалисти по здравни грижи използването на предпазни средства при работа с COVID пациенти е задължителна и допълнителна мярка наред с всички останали превантивни мерки. Добрата им информираност за предаването на болестта, фаталните усложнения до които води и всички предпазни средства, които трябва да използват, се свързват в голяма степен с тяхната безопасност. (Фиг.3).

Фиг. 3 Задължителни предпазни средства при работа

Силно впечатление правят резултатите относно готовността и желанието на студентите да се включат в лечението и грижите за хоспитализираните болни. С „по-скоро не и несигурни“ се оказват повече от половината (54%) от всички анкетирани, 32% от участващите студенти имат добра готовност, биха се включили и имат огромно желание за това, 8% вече са участвали като доброволци и само 6% са категорични, че за момента не желаят да работят със заразени болни в тези сектори. (Фиг.4).

Фиг. 4 Готовността и желанието на анкетираните студенти да се включат в лечението и грижите за COVID болни

Добрата информираност на студентите относно начина, по който се разпространява SARS-CoV-2, както и познаването на леките и средно-тежки симптоми, сами по себе си не са достатъчни като знания, за да участват те активно и доброволно в процеса на лечение и грижи. Това показаха резултатите от следващите въпроси.

Важен е анализът, който представя самооценката на студентите за заболяването и някои от основните предполагаеми причини, поради които не биха участвали като доброволци. От всички нежелаещи да се включат, 22% имат известна неяснота и посочват в отговорите си, че имат нужда от допълнителна информация. Несигурността в теоретичната им подготовка, както и малкият практически опит, който имат, вероятно са в основата на тяхното нежелание и липса на мотивация да работят в обгрижването на тези болни. Инфекцията със SARS-CoV-2 оказва доста отрицателен и негативен ефект, както върху психическото, така и върху емоционално състояние на медицинските екипи и доброволците, работещи на първа линия. В редица направени проучвания беше доказано, че това състояние е свързано основно със страха от заразяване.

Именно поради тази причина намалената готовност и най-силен мотив, оказващ негативно влияние върху желанието им за доброволчество, би могла да се свърже със страха за личното здраве и стресът, свързан със заразяването с вируса. Голяма част от тях (28%) не са ваксинирани и не желаят да се ваксинират, което допълнително ги отказва от доброволчество.

От студентите, които биха се включили и имат огромно желание за това само 8% посочват, че имат нужда от повече информация и знания за заболяването. В тази група неваксинирани са само 4%. Добрата самооценка, чувството за дълг, желание да помагат, както и ползите за повече практически опит са в основата за повишеното желание на

студентите да участват като доброволци. Теоретично те са добре подготвени, по-скоро липсва недостатъчно добър практически опит. Въпреки това сред тях преобладава нагласата, че имат желание и готовност да се включат в усилията за овладяване на болестта. (Табл.1).

Според С.Кючукова, страха за собственото здраве, ниската осведоменост, както и неяснотата в обучителния процес са в основата на тревогата сред студентите при така създамата се извънредна ситуация. [С. Кючукова, 2022]

Таблица 1 Готовността на студентите във връзка с нуждата от допълнителна информация и ваксинация

	Нужда от допълнителна информация	Неваксинирани
Не, не желая да се включа, нямам готовност	22%	28%
Да, имам готовност и желание да се включа	8%	4%

Изводи и препоръки

Участието на студентите с доброволен труд им предоставя редица възможности за получаването на нови знания и умения, придобиване на ценен опит в реална работна среда и активното им участие в грижите за болните.

Анализът на резултатите от изследването позволява да се направят следните изводи и обобщения:

1. По-голямата част от студентите са с добра информираност относно леките и тежки симптоми на заболяването, начините на предаване на инфекцията, както и всички предпазни средства, които са задължителни при работа с хоспитализирани болни. Курсът на обучение не влияе на общата култура и знания, които имат бъдещите медицински сестри за инфекцията с COVID-19.
2. Несигурността да се включат в обгрижването на заразени болни се свързва основно с нуждата от допълнителна информация за заболяването, както и със страхът от заразяване поради липсата на ваксинация при повечето от тях.
3. Включването на допълнителни курсове с цел обучение е наложително за подготовката им при бъдещи евентуално извънредни ситуации. Необходими са подходящи обучения за защита, за да се гарантира, че студентите могат да участват ефективно в процеса за полагане на грижи.
4. Препоръчително е университетите да се стремят да интегрират учебни програми за бъдещи извънредни ситуации, което е от важно значение, за да се подобри готовността и мотивацията на студентите да участват доброволно в дейностите и грижите по време на пандемия.

Заклучение

Опитът от в болничната среда по време на клинична практика, както и работата на студентите като доброволци, допринася за повишаване на техните знания, относно заболяването, както и мотивацията им за доброволчество. Това им позволява да ги приложат в реалната практика.

Използвана литература

1. Кючукова С., Самостоятелното учене – желано или наложено. Монография, Литера принт ООД, ISBN 978-954-487-182-6, Стара Загора, 2022.
2. Обрейкова, Моника, А. Андонова. Отношение към доброволчеството сред младите хора по време на пандемия. Сборник "COVID 19–МУЛТИДИСЦИПЛИНАРЕН НАУЧЕН ОБЗОР: 91-99, 2021. Издателство „Тракийски университет“
3. Тодорова Д., Организационни аспекти на труда на медицинските специалисти, работещи в спешна медицинска помощ в Република България. Стара Загора, 2021.
4. Тончева-Златкова В., Младежкото доброволчество като конкурентен фактор за висшите училища, от 19.05.2023 г., наличен на https://www.researchgate.net/publication/359203163_MLADEZKOTO_DOBROVOLCESTVO_KATO_KONKURENTEN_FAKTOR_ZA_VISSITE_UCILISA
5. „Единен информационен портал“, от 10.05.2023 г., наличен на <https://coronavirus.bg/bg/statistika>
6. „Коронавирусна пандемия“, от 04.03.2023 г., наличен на <https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D1%80%D1%83%D1%81%D0%BD%D0%B0%D0%BF%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D0%BC%D0%B8%D1%8F>
7. „Министерство на здравеопазването“ – Европейски център за превенция и контрол на заболяванията, от 08.05.2023 г., наличен на <https://www.mh.government.bg/bg/covid-19/razprostrenie-na-covid-19-po-sveta-danni-na-ecdc/>